

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Ösztálvozás

Tárgy:

665(09)

Hely:

Idő:

1854/1855

Személy:

Helyszám:

Szerző:

Cs. D. 1853. XI. 16.

Cím:

PEST-BUDAI séták

Forrás:

A Hold Asszonya,

az olaj és a közvilágítás bérlője

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Köz

Ha egy város utcáin 1000 kocsi (ezer!) megfordul egy nap, egy éjjel, beleértve ebbe természetesen helipiac napján a falusi szekereket, szükség parancsolja a kellő utcai világítást, megvédendő balesettől a kora vagy késő órákban dolguk után igyekvőket, s biztosítandó nyugodt hazatértüket — hangzik magyarrá átültetve ilyenformán Schams Ferenc, többek közt „a szentpétervári császári orosz szabad Gazdasági Társaság levelező tagja”. pest-budai útikalauzában.

Azt írja, 1796-ban világították először a pesti utcákat, s ha ez

Az ódon Hal-tér egyik sarkán a lámpa... 1856. (A tér útjában volt az Erzsébet-híd pesti hídfőjének, ezért lebontották.)

igaz, még emlékezhetett rá éppen csak 25 esztendővel később, hogyan világítottak maguknak a járőrök vagy világítottak la-

ternát tőbáló cselédekkel a koromsötét éjszakában. Az is hihető, hogy Pestben elsőnek egy Bécsből protezsált vállalkozó tartotta üzemben a mintegy 500—600 utcai lámpát: a bel- és útvárosban, továbbá a „külvárosok” (értsd a Ferenc-, József-, Terézváros legeleje) ama utcáiban, ahol estenden is akadt járőrkelő. (Buda városának magisztrátusa

nem adta bérbe a közvilágítást, maga tartott lámpagyújtogatókat, maga gazdálkodott az olajjal.)

A lámpákat a házak falába erősítették, változtatva az utca két oldalán. A bérlő pedig, hiszen a szerződéshez, úgy töltette meg őket, hogy éjjel 2-ig tartson az olaj. De legalábbis éjjel 1-ig. Vagy — mondjuk — éjfélig. Ennyi külön hasznát igazán megengedhetett magának — szűken számítva is — egy éjszaka fél mázsa olaj árát... „Csak amikor Luna asszony, mint a közvilágítás ellenőre, felüggeszti a teliholdat a Teremtés lenséges Kupolájába, akkor engedtetik meg a bérlőnek, hogy nyugton hagyja szunnyadni olajoshasú szolgáit, a mécseket” — írja költővé magasztosulva közzgazdász útikalauzunk, talán némj éllel, hogy egyéb ellenőr sem kérte számon a bérlő csalafintaságát, legfeljebb a Hold Asszonya.

Közvilágításunk azon feltételezett 25. esztendejében 3860 házon 1046 lámpa csüngött, a bérlő minden lámpához 1 forint 17 krajcár havi „költségmegtérítést” kapott Pest városa magisztrátusától, abban az esztendőben tehát jó 15 és fél-

ezer forintot. Harminc év múlva másfélezer volt a lámpák száma, de akkor is négy házra lehetett számítani egyet, mert hiszen attól volt több lámpa, hogy nőtt a város. A közvilágításra szánt kiadás viszont nem másfélszeresére, hanem több mint két és félszeresére nőtt. Tudniillik nagyobb és mutatósabb lámpákat szereltek a belső kerületek házaira, s ezekhez olaj is több kellett. De ekkor már, pontosabban 1852-ben, ezt írja egy pesti tanácsnok: „.... a városnak gőzléggeli kivilágítása már rövid időn várható”.

Az a „gőzlég”, a gáz, a kerepesi tennetével szemben (a mai Fiumei-út elején) létesített „gázvilágítási épületből” megy majd szét csöveken. Ahonnét ekkor már régen hordták tömlőben a gázt a régi Nemzeti Színházba, a Rákóczi-út (bocsánat: „kerepesi-út”) elejére. Mert itt „mindenütt kizárólag légszesszel eszközöltetett a világítás”. A színház vándor gáztömlője akkora volt, mint ma egy kisebbfajta bútorszállító kocsi, de két ember

könnyen elhozta a vállán, s csak az csodálkozott rajta, hogyan bírják, aki nem tudta, mi van benne.

K. L.

n. 2. — 14306/51

A régi pesti Gázgyár 1862-ben.

